

УДК 378-057.21:[331.102.24:331.36]:005.336.2

РОЗВИТОК КАР'ЄРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ

Марина Клименко

кандидат філософських наук, доцент,
асистент кафедри філософії та педагогіки,
Національний транспортний університет

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

кар'єрна
компетентність,
інженери-механіки,
модель, компоненти,
критерії та рівні
розвитку
компетентності.

Реферат

У статті розглянуто розроблену модель розвитку кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків та визначено її компоненти. Виокремлено критерії і показники, що дають змогу діагностувати рівень сформованості кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків.

Кар'єрна компетентність представлена сукупністю компетенцій, що потрібні для вирішення комплексних завдань. Вона дає можливість фахівцеві розставляти пріоритети і визначати власні кар'єрні досягнення, а потім розрахувати свої можливості і вчасно зробити кар'єрний ривок, що виводить його на новий, більш високий рівень у професійному становленні й розвитку.

Розвиваючи професійну компетентність, спеціаліст, водночас, розвиває і свою кар'єрну компетентність. Вона закріплюється в якості інтегральної характеристики особистості і проявляється в здатності людини чітко усвідомлювати власний кар'єрний потенціал, грані своєї некомпетентності і, збагачуючи власний досвід, ефективно вибудовувати кар'єрний шлях, розвивати особистісні компетенції, вносити зміни в систему життєвих, професійних і кар'єрних цінностей.

Цільовий блок відображає вимоги Закону України «Про вищу освіту» щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців, їхньої спрямованості на професійний розвиток упродовж життя; цілі учасників освітнього процесу; методологічні підходи (компетентнісний, мотиваційно-діяльнісний і суб'єктно-діяльнісний, особистісно-орієнтований, системний, соціально-синергетичний, акмеолого-праксиологічний), компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, суб'єктно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний) та дидактичні принципи. Складовими змістового блоку є суть кар'єрної компетентності студентів; інтегративна складова змісту професійної підготовки майбутнього інженера (спецкурс «Проектування і розвиток кар'єри»; інтеграція навчальних дисциплін: «Менеджмент», «Організація управління персоналом», «Інформаційні технології у менеджменті», «Інформатика»; психологічний супровід кар'єри – кар'єрний коучінг і тьюторінг під час виробничої практики і виконання науково-дослідницької діяльності студентів. Технологічний блок відображає організацію формування і розвитку кар'єрної компетентності студентів та особливості педагогічного забезпечення процесу; діагностичний – критерії та рівні, що дають змогу здійснити діагностику рівня сформованості кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків.

Презентована модель кар'єрного росту майбутнього інженера-механіка орієнтує на безперервне вдосконалення «ключових» компетентностей; уможливає обґрунтований вибір форми, місця, тривалості і термінів навчання; дає можливість викладачам ВТНЗ, керівникам виробничої практики спостерігати реально досягнутий рівень кар'єрного розвитку майбутнього фахівця: робить прозорими і конкретними цілі й завдання проектування кар'єри.

Постановка проблеми. Закон України «Про вищу освіту» окреслює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах автономії останніх, поєднання освіти з наукою і виробництвом задля створення потенціалу для розвитку країни, самореалізації особистості,

забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях [1]. У зв'язку з цим зростають вимоги до професійної компетентності фахівців виробничих галузей, складовою якої є кар'єрна компетентність, що сприяє творчій самореалізації.

Кар'єрна компетентність є показником, що визначає, які з вироблених особистісних компетенцій потрібні для вирішення

комплексних завдань. Вона дає можливість фахівцеві розставляти пріоритети й визначати власні кар'єрні досягнення, а потім розрахувати свої можливості і вчасно робити кар'єрний ривок, що виводить його на новий, більш високий рівень кар'єри.

Формування кар'єрної компетентності актуальне для фахівців різних галузей, зокрема, для майбутніх інженерів-механіків. Адже, виконуючи різні професійні обов'язки, інженеру доводиться вирішувати питання, які є рушійними силами розвитку і його кар'єрної компетентності. Соціальна активність і володіння розвиненими кар'єрними компетенціями сприяє просуванню по шляху не тільки кар'єрного самовдосконалення, а й особистісного. Тому для професійної підготовки важливим є створення моделі розвитку кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків, що наочно відобразить кінцевий результат та шляхи його досягнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядається розв'язання даної проблеми. Особливості професійної діяльності інженерів вивчали: В. Баженов, М. Згуровський, Ю. Зінковський, О. Коваленко та ін.; питання професійної підготовки майбутніх інженерів стали об'єктом досліджень О. Ігнатюк, В. Казьмирєнка, Є. Климова, Е. Лузик, І. Мартинюка, Ю. Нагірного, О. Попової, П. Яковишина та ін. Професійну і кар'єрну компетентність інженера-механіка як єдність здібностей та орієнтирів особистості розглядають як вітчизняні (Є. Головаха (1988), Є. Данькова (2010), Р. Кричевський (1996) так і зарубіжні (А. Ное (1990), Д. Сьюпер (1983), Б. Швальбе (1993) науковці. Наукове обґрунтування моделювання як методу дослідження здійснили: В. Горчакова, В. Загв'язинський, В. Краєвський, Є. Лодатко, В. Міхеєв, Ю. Тарський, І. Якиманська та ін.

В. Краєвський вважає модель системою елементів, що відтворюють окремі сторони властивості, функції предмета вивчення [2]. Головною ознакою моделі, на

думку С. Гончаренка, є те, що вона показує чіткий зв'язок елементів, має певну структуру, яка відображає внутрішні істотні відношення реальності [3, с. 133- 134].

Існують різні підходи до розроблення моделей. Так, щойно згадані науковці для побудови моделей педагогічних процесів виокремлюють якісні ознаки професійного і компетентнісного розвитку особистості фахівця. Тому для розроблення моделі розвитку кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків треба виокремити певні компоненти, які впливають на розвиток кар'єрної компетентності, відображають динаміку цього розвитку. [4].

Загалом, з метою оцінки рівня сформованості професійної компетентності В. Горчакова пропонує застосувати модель професійного навчання, де співвідноситься рівень усвідомлення суб'єктом наявності (або відсутності) у нього необхідних для даної діяльності знань, умінь і навичок з рівнем професійної компетентності (або некомпетентності) [5].

Науковець виділяє чотири стадії, що характеризують процес професійного становлення. На її думку, характеристиками першої стадії – «неусвідомлюваної некомпетентності» – є відсутність необхідних знань, умінь, навичок; відомостей про вимоги до успішного здійснення діяльності тощо. Коли фахівець усвідомлює недостатність знань, умінь, навичок, необхідних йому для професійної діяльності, він переходить у другу стадію – стадію «усвідомлюваної некомпетентності», що характеризується усвідомленістю браку або відсутності необхідних професійних компетенцій. Для третьої стадії – «усвідомленої компетентності» – властива наявність знань про структуру і зміст професійних компетенцій та їх ефективне застосування. Заключна – четверта стадія – представлена як «неусвідомлювана компетентність» – повна інтеграція професійних навичок, професіоналізм як частина особистості.

Неусвідомлювана компетентність дещо негативно характеризує рівень майстерності [5].

Мета статті – схарактеризувати розроблену модель розвитку кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків, визначити компоненти, критерії та показники, а на їх основі – рівні розвитку кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків.

Виклад основного матеріалу. Запропонований підхід дав нам змогу зіставити стадії (або етапи) професійного становлення майбутнього інженера-механіка з етапами розвитку його кар'єрної компетентності і дійти висновку, що майбутній фахівець може одночасно засвоювати не тільки певний професійний досвід, а й активно застосовувати набуті знання на практиці, реалізовувати прагнення до самовдосконалення та кар'єрного зростання. Розвиваючи професійну компетентність, спеціаліст водночас розвиває і свою кар'єрну компетентність. Вона закріплюється в якості інтегральної характеристики особистості і проявляється в здатності людини чітко усвідомлювати власний кар'єрний потенціал, міру своєї некомпетентності і, збагачуючи власний досвід, ефективно вибудовувати кар'єрний шлях, розвивати особистісні компетенції, вносити зміни в систему життєвих, професійних і кар'єрних цінностей.

Нами була створена модель розвитку кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків (рис. 1). Розглянемо детальніше компоненти моделі. Модель розвитку кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків включає цільовий, змістовий, технологічний і діагностичний блоки. *Цільовий блок* відображає вимоги Закону України «Про вищу освіту» щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців, їхньої спрямованості на постійний професійний розвиток; цілі

учасників освітнього процесу; методологічні підходи (компетентнісний, мотиваційно-діяльнісний і суб'єктно-діяльнісний, особистісно-орієнтований, системний, соціально-синергетичний, акмеолого-праксиологічний), компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, суб'єктно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний) та дидактичні принципи. Складовими *змістового блоку* є суть кар'єрної компетентності студентів; інтегративна складова змісту професійної підготовки майбутнього інженера (спецкурс «Проектування і розвиток кар'єри»; інтеграція навчальних дисциплін: «Менеджмент», «Організація управління персоналом», «Інформаційні технології у менеджменті», «Інформатика»; психологічний супровід кар'єри – кар'єрний коучінг і тьюторинг під час виробничої практики й виконання науково-дослідницької роботи студентів. *Технологічний блок відображає* організацію формування і розвитку кар'єрної компетентності студентів та особливості педагогічного забезпечення процесу; *діагностичний* – критерії і рівні, що дають змогу діагностувати рівень сформованості кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків.

Компонентами кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків з експлуатації машин і механізмів вважаємо: мотиваційно-ціннісний, функціональний, рефлексивно-оцінний, комунікативний.

Мотиваційно-ціннісний компонент поєднує мотиви, цілі, потреби, ціннісні установки, стимулює творчий прояв особистості в професії; наявність інтересу до професійної діяльності. На думку дослідників, цей компонент характеризує особистісне ставлення випускника до проблеми і передбачає орієнтацію як на успіх, так і врахування можливих невдач. На думку В. Дружиніна, усвідомлене переживання

соціальної значущості майбутньої професійної діяльності сприяє закріпленню мотиву дії, тобто внутрішньої мотивації [6]. Мотиваційний компонент включає: ситуаційне мотивування (вміння виробляти оперативні рішення); мотивування за результатами (коригування планів залежно від досягнень на попередніх етапах); цільове мотивування (досягнення особистих цілей, врахування індивідуальних можливостей і здібностей); мотивування за відхиленнями (корективи, внесені роботодавцями спільно з фахівцями). І. Якиманська наголошує на мотивації досягнення, особистій відповідальності за формування потреби самовдосконалення та морального ставлення до професійної діяльності. Мотив досягнення передбачає прагнення зробити краще за інших, досягти вершин у діяльності, бути цілеспрямованим і послідовним [7].

Функціональний компонент інтегрує когнітивно-процесуальні і суб'єктно-діяльнісні функції. Когнітивно-процесуальна складова включає, насамперед, професійні вміння. Поділяємо думку В. Якуніна, який виділив такі вміння професійно компетентного фахівця:

- самостійне визначення мети і завдань професійної діяльності;
- забезпечення інформаційної основи діяльності;
- прогнозування результатів професійної діяльності;
- реалізація прийнятих рішень, встановлення доцільних ділових відносин;
- оцінювання досягнутих результатів;
- коригування своєї діяльності [8, с.148].

Суб'єктно-діяльнісна складова функціонального компонента характеризує творчий підхід до професійних обов'язків як усвідомлений вибір технологій роботи [9]. Практичний характер даного компонента проявляється в тому, що він вказує на необхідність враховувати способи реалізації

професійного стандарту, а не лише ставлення до життя та інші цінності.

До суб'єктно-діяльнісної складової належать:

- суб'єктивне ставлення до стратегії розвитку та результатів майбутньої професійної діяльності;
- індивідуальна активність у вирішенні професійних завдань;
- самостійне виявлення проблем і проектування заходів щодо їх вирішення.

Суб'єктно-діяльнісна складова проявляється у вигляді знань про способи інженерної діяльності, необхідні майбутньому інженеру-механіку для виконання професійних обов'язків: забезпечення безперебійної і технічно правильної експлуатації та надійної роботи устаткування; розробка планів (графіків) оглядів, випробувань і профілактичних ремонтів устаткування, їх затвердження і контроль за виконанням; технічна підготовка виробництва; забезпечення своєчасного та якісного ремонту і модернізації устаткування, роботи з підвищення його надійності і довговічності, технічного нагляду за станом, ремонтом будівель і споруд, раціональним використанням матеріалів під час ремонтних робіт. До обов'язків інженера-механіка входить участь у підготовці пропозицій щодо модернізації устаткування, реконструкції, технічного переозброєння підприємства, впровадження засобів комплексної механізації і автоматизації технологічних процесів, охорони довкілля, розробки планів підвищення ефективності виробництва тощо. Виконання цих та інших обов'язків здійснюється у діловому спілкуванні з підлеглими і керівниками підприємства, а кар'єрний розвиток залежатиме від того, наскільки ця робота буде успішною, тобто, наскільки успішно він виконуватиме свої професійні функції.

Марина Клименко. Розвиток кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків:
експериментальна модель

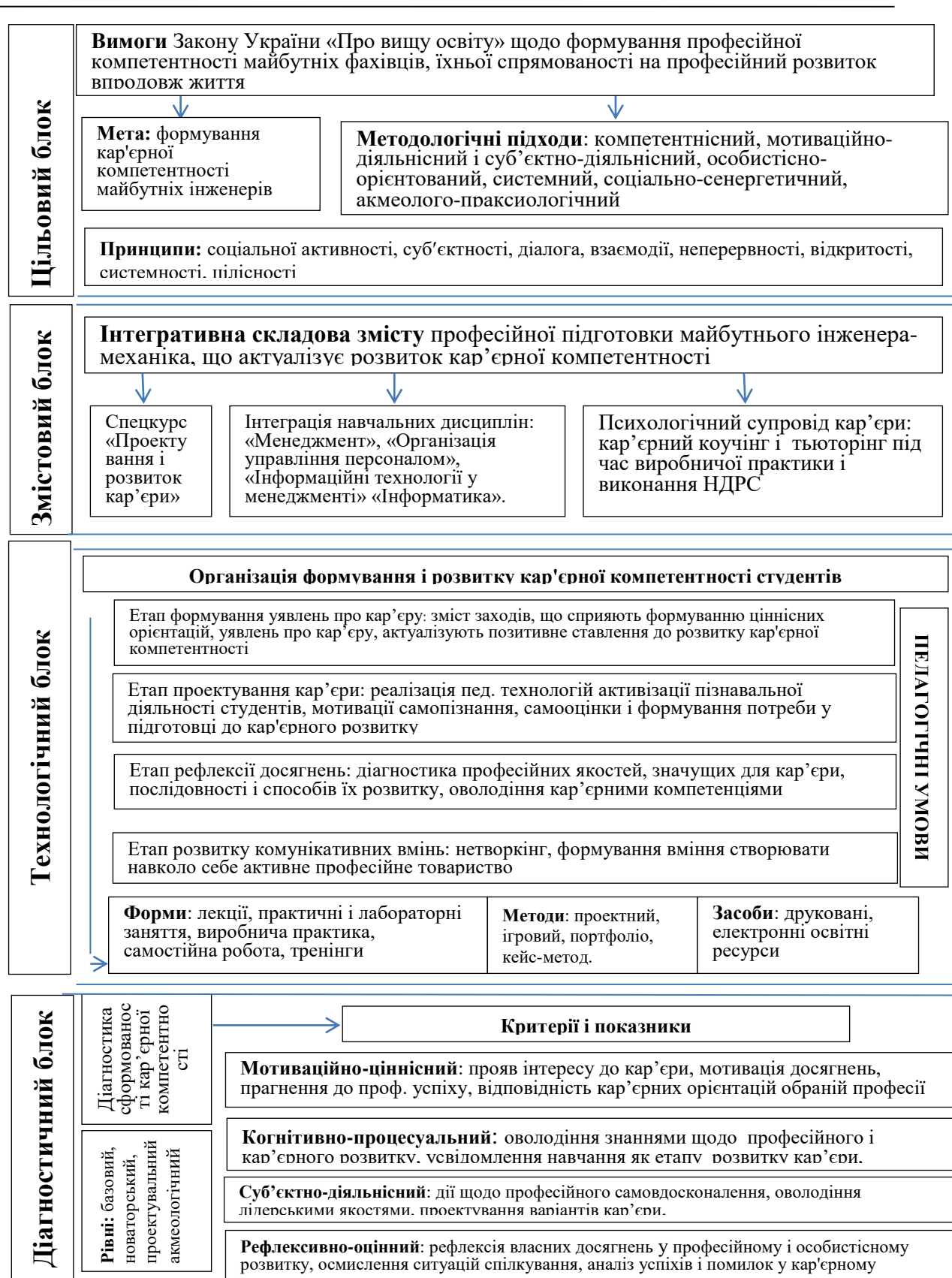

Рис. 1. Модель розвитку кар'єрної компетентності майбутнього інженера-механіка

Рефлексивно-оцінний компонент проявляється в умінні діагностувати сформованість професійно значущих якостей і властивостей (креативність, ініціативність, націленість на співпрацю, співтворчість, схильність до самоаналізу тощо), свідомо контролювати результати своєї діяльності, адекватно оцінювати особистісні досягнення, регулювати процеси самоврядування, самопізнання, професійного росту, стимулювати удосконалення майстерності, творчої діяльності й формування індивідуального стилю роботи.

Комунікативний компонент розвитку кар'єрної компетентності включає вміння зрозуміти й чітко викладати думки, переконувати, аргументувати, будувати докази, аналізувати, висловлювати міркування, передавати раціональну й емоційну інформацію, встановлювати міжособистісні зв'язки, погоджувати свої дії з діями колег, вибирати оптимальний стиль спілкування в різних ділових ситуаціях, організовувати й підтримувати діалог.

Розроблена модель враховує сукупність основних принципів психолого-педагогічного процесу розвитку кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків. Детальніше охарактеризуємо їх.

Принцип соціальної активності і суб'єктності передбачає розвиток ініціативи студента як самостійного джерела пізнання і перетворення дійсності через включення у процес соціально-педагогічного проектування, спільний пошук та відкриття істин, цінностей; усвідомлення кожним студентом того, що особистість не може розвиватися без інших людей, які об'єктивно створюють не тільки ситуацію зіткнення, а і суб'єктивно готові допомогти у пошуку згоди і співпраці.

Принцип діалогу та продуктивної взаємодії дає змогу кожному студенту мати рівні можливості висловити думку і бути почутим, брати участь у вирішенні різноманітних соціально-освітніх завдань та

проблем на основі діалогу в діалогічності спілкування, орієнтованого на отримання як індивідуального, так і колективного продукту.

Принцип безперервності та відкритості забезпечує всім суб'єктам освітнього процесу у вищих технічних навчальних закладах (ВТНЗ) свободу вибору напряду безперервного особистого розвитку. Цей принцип також означає різноманіття організації різновікових груп; варіативно-особистісну організацію культурно-освітньої діяльності; розмаїття зон розвитку і ситуацій їх вибору; свободу культурного самовизначення; свободу обговорення проблем; ситуацію свободи вибору; формування культури особистісного вибору.

Принцип системності і цілісності означає взаємозв'язок і взаємодію всіх змістовних і діяльних компонентів.

Розвиток кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків відбувається шляхом створення особливого професійно-розвивального середовища й реалізації таких умов, які сприяли б самореалізації особистості в процесі професійної підготовки у вищій технічній школі та досягненню професійного успіху в подальшій творчій діяльності [10].

Технологічний блок включає організацію формування й розвитку кар'єрної компетентності студентів. Для розвитку компетентності застосовуються різні методи продуктивного навчання – рольові ігри, рефлексивні тренінги: проектний, портфоліо, кейс-метод. У процесі використання цих методів студенти виявляють власні кар'єрні орієнтації, проблеми і запити, обирають змістові акценти навчання, здійснюють самоаналіз його ефективності, будують плани самовдосконалення, проектують різні варіанти розвитку майбутньої кар'єри і тим самим підвищують рівень своєї професійної і кар'єрної компетентності. З цією метою у вищих технічних навчальних закладах застосовують різноманітні форми організації навчання – лекції, практичні та лабораторні

заняття, виробничу практику, самостійну роботу, тренінги, а також засоби – друковані, електронні освітні ресурси.

Однією з інтегративних форм є кар'єроформувальна методика. Основними її завданнями є: визначення дефіциту професійної компетентності, розробка спеціальних модулів навчання, долучення до виховної роботи шляхом використання конкурсних заходів, а також заходів для формування іміджу майбутніх інженерів-механіків.

Реалізація запропонованої експериментальної моделі розвитку кар'єрної компетентності майбутнього інженера-механіка будувалась на припущенні, що успішний розвиток означеного феномену в процесі професійної підготовки у вищій технічній школі залежить від забезпечення **педагогічних умов**, покладених в основу моделі. На етапі формування уявлень про кар'єру такими умовами є: зміст заходів, що сприяють формуванню ціннісних орієнтацій, уявлень про кар'єру, актуалізують позитивне ставлення до розвитку кар'єрної компетентності; на етапі проектування кар'єри – реалізація педагогічних технологій активізації пізнавальної діяльності студентів, мотивації самопізнання, самооцінки і формування потреби в підготовці до кар'єрного розвитку. Етап рефлексії досягнень передбачає: діагностику професійних якостей, значущих для кар'єри, послідовності та способів їх розвитку, оволодіння кар'єрними компетенціями, а етап розвитку комунікативних умінь – нетворкінг, формування вміння створювати довкола себе активне професійне товариство.

На основі критеріїв і показників розвитку кар'єрної компетентності майбутнього інженера-механіка нами визначено чотири рівні її розвитку, що є складовими **діагностичного блоку**. Перший (*базовий*) рівень характеризує успішну базову підготовку молодого фахівця, яка є основою

його професійного розвитку. Професійний розвиток здійснюється під час навчання у ВТНЗ і на виробництві під керівництвом досвідчених наставників. Власна творчість полягає у вмілому виборі й доцільному поєднанні професійного змісту, методів, форм для досягнення високих результатів у своїй праці. Водночас, на цьому рівні формуються уявлення про професійний успіх і кар'єрні орієнтації.

Другий рівень (*компетентнісний*) досягається в процесі адаптації, ознайомлення з виробництвом та специфікою його функціонування, технологіями освоєння різних видів професійної і творчої діяльності. Знання, отримані молодим інженером у процесі спеціально організованого навчання, краще засвоюються в поєднанні з практичними заняттями та стимулюють обмін ідеями та досягненнями. Майбутній інженер-механік оволодіває вміннями аналізувати власну творчу діяльність, аналізує успіхи й помилки, усвідомлюючи рівень розвитку професійно-значущих якостей особистості інженера, якість своєї професійної підготовки. Від результатів самопізнання і самооцінки залежить інтенсивність дій щодо проектування варіантів розвитку майбутньої кар'єри та мотивація подальшого професійного розвитку.

Третього рівня (*проектувально-дослідницького*) досягають студенти старших курсів ВТНЗ, які апробують нові методики, технології, намагаються використовувати у науково-дослідній роботі новинки науки й техніки, мають здатність до проектного мислення. Їх відрізняє оперативна і конструктивна перебудова свого досвіду, його раціоналізація. Студент на цьому рівні займає суб'єктно-діяльну позицію, беручи активну участь у роботі творчого колективу, намагається генерувати нові ідеї і проектувати своє професійне майбутнє – власну професійну кар'єру.

На четвертому рівні (*акмеологічному*) майбутній інженер-механік вирізняється інноваційним мисленням, використовує можливості творчого спілкування з колегами для власного цілеспрямованого професійного і кар'єрного розвитку, оволодіває організаторськими вміннями, професійними знаннями в галузі менеджменту, вміннями представляти свої досягнення для їх оцінки експертами та налагоджувати рівноправне спілкування з оточуючими, акцентує увагу на тих, хто реалізовує творчі ініціативи тощо.

Варто враховувати, що відмінності між рівнями фокусуються на сформованості у студента таких кар'єрних компетенцій, як: мотивація до досягнень; системність, гнучкість і рефлексивність мислення; комунікативність та презентаційні вміння; готовність до навчання; організаторські вміння. Проявом особливих якостей мислення майбутнього інженера-механіка є здатність структурувати й оперативно користуватися інформацією з різних джерел (наукової літератури, від колег), уміння відстежувати й аналізувати ситуацію тощо. Розглядаючи розвиток кар'єрної компетентності, необхідно

впроваджувати педагогічні умови, в основі яких закладений акмеологічно орієнтований підхід і відповідні йому технології мотивування та формування поведінки випускника ВТНЗ. Для цього варто застосовувати техніки розвивального супроводу, що базуються на рефлексії та комунікації. Необхідно також визнати перехід майбутнього інженера-механіка з одного рівня професійного розвитку на інший, оскільки лише в цьому разі розвиток може розглядатися як «кар'єрний успіх» [10].

Висновки. Презентована модель кар'єрного росту майбутнього інженера-механіка з експлуатації машин орієнтує, перше, на безперервне вдосконалення «ключових» компетентностей інженера-механіка; по-друге, дає можливість обґрунтованого вибору форми, місця, тривалості і термінів навчання; по-третє, дає змогу викладачам ВТНЗ, керівникам виробничої практики спостерігати реально досягнутий рівень кар'єрного розвитку майбутнього фахівця; по-четверте, робить прозорими і конкретними цілі й завдання планування кар'єрних досягнень.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14/page4> – Назва з екрану.
2. Краевский В. В. Соотношение педагогической науки и практики / В.В. Краевский. – М., 1978. – 326 с.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
4. Гришкова Р. Роль особистісно орієнтованих навчально-педагогічних ситуацій у формуванні особистості студентів / Р. Гришкова // Педагогіка : зб. наук. праць / МФ НаУКМА. – Миколаїв, 2000. – Т.7. – С. 33–37.
5. Горчакова В. Г. Имиджелогия. Теория и практика: учебное пособие / В.Г. Горчакова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 335 с.
6. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб.: Изд-во «Питер», 1999. – 368 с.
7. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И.С. Якиманская. – М.: Сентябрь, 1996. – 96 с.
8. Якунин В.А. Педагогическая психология: учеб. Пособие / В.А. Якунин. – 2. изд. – СПб.: издатель Михайлов, 2000. – 348 с.

9. Зимняя И.А. Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 35 – 42.
10. Попова О.П. Модель развития творческого потенциала будущих инженеров у
- процессе профессиональной подготовки в высшем учебном заведении / О.П. Попова // Педагогика и психология формирования личности: проблемы и поиски: [зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 53. – С. 300-306.

Реферат

Развитие карьерной компетентности будущих инженеров-механиков: экспериментальная модель

Марина Клименко

*кандидат философских наук, доцент,
ассистент кафедры философии и педагогики,
Национальный транспортный университет*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

карьерная
компетентность,
инженеры-механики,
модель, компоненты,
критерии и уровни
развития.

Статья посвящена проблеме развития карьерной компетентности будущих инженеров-механиков. Рассматривается модель этого процесса, определены компоненты карьерной компетентности. Выделены критерии и показатели, позволяющие осуществить диагностику уровня сформированности карьерной компетентности будущих инженеров-механиков.

Карьерная компетентность представлена совокупностью компетенций, необходимых для решения комплексных задач. Она дает возможность специалисту расставлять приоритеты и определять собственные карьерные достижения, а затем рассчитать свои возможности и вовремя сделать карьерный рывок, что выводит его на новый, более высокий уровень в профессиональном становлении и развитии.

Развивая профессиональную компетентность, специалист, вместе с этим, развивает и свою карьерную компетентность. Она закрепляется в качестве интегральной характеристики личности и проявляется в способности человека четко осознавать собственный карьерный потенциал, грани своей некомпетентности и, обогащая свой опыт, эффективно выстраивать карьерный путь, развивать личностные компетенции, вносить изменения в систему жизненных, профессиональных и карьерных ценностей.

Созданная нами модель развития карьерной компетентности будущих инженеров-механиков (рис. 1) включает целевой, содержательный, технологический, диагностический блоки. Целевой блок отражает требования Закона Украины «О высшем образовании» относительно формирования профессиональной компетентности будущих специалистов, их направленности на профессиональное развитие в течение жизни; цели участников образовательного процесса; методологические подходы (компетентностный, мотивационно-деятельностный; субъектно-деятельностный, личностно-ориентированный, системный, социально-синергетический, акмеолого-праксиологичный), компоненты (мотивационно-ценностный, когнитивно-процессуальный, субъектно-деятельностный, рефлексивно-оценочный) и дидактические принципы. К составляющим содержательного блока относим сущность карьерной компетентности студентов; интегративное содержание профессиональной подготовки будущего инженера (специальность «Проектирование и развитие карьеры»; учебные дисциплины: «Менеджмент», «Управление персоналом», «Информационные технологии в менеджменте», «Информатика»; психологическое сопровождение карьеры - карьерный коучинг и тьюторинг во время производственной практики и выполнение научно-исследовательской деятельности студентов.

Первый уровень (базовый) характеризует успешную базовую подготовку молодого специалиста, которая составляет основу его профессионального развития.

Второй уровень (компетентностный) достигается в процессе адаптации, ознакомления с производством и спецификой его функционирования, технологиями освоения различных видов профессиональной и творческой деятельности.

Третьего уровня (проектировочно-исследовательского) достигают студенты старших курсов ВТУЗ, которые апробируют новые методики, технологии, пытаются использовать в научно-исследовательской работе новинки науки и техники, обладают способностью к проектному мышлению.

На четвертом уровне (акмеологическом) будущий инженер-механик отличается инновационным мышлением, использует возможности творческого общения с коллегами для собственного целенаправленного профессионального и карьерного развития, овладевает организаторскими умениями, профессиональными знаниями в области менеджмента,

умениями представлять свои достижения для их оценки экспертами, умениями налаживать равноправное общение с окружающими, акцентирует внимание на тех, кто реализует творческие инициативы.

Представленная модель карьерного роста будущего инженера-механика ориентирует на непрерывное совершенствование «ключевых» компетенций; делает обоснованный выбор формы, места, продолжительности и сроков обучения; позволяет преподавателям ВТУЗ, руководителям производственной практики наблюдать реально достигнутый уровень карьерного развития будущего специалиста; делает прозрачными и конкретными цели и задачи проектирования карьеры.

Abstract

Career development competence of future engineers mechanics: experimental model

Maryna Klymenko

*PhD. in philosophical sciences, assistant professor,
Assistant Professor of Philosophy and Pedagogy Department,
National Transport University*

KEY WORDS:

career competency,
mechanical engineers,
model, components,
criteria and levels of
competence.

The article discusses the development of the career competence of the future mechanical engineers. A model of this process, the components of career competencies are identified. Criteria and indicators are obtained to diagnose the level of formation of competence of the future career of Mechanical Engineers.

Career competence is represented by a set of competencies required to solve complex problems. It enables a skilled person to put priorities and define their own career achievements, and then calculate the possibilities and time to make a career leap that takes it to a new, higher level of professional formation and development.

Developing professional competence, specialists, at the same time, develop their career competency. It is fixed as the integral characteristics of the person and manifests itself in a person's ability to understand clearly his own career potential, his incompetence, effectively enriching his experience to build a career path, develop personal competencies, to make changes in professional and career values.

We have created a model for the competence development of the future career of Mechanical Engineers (Fig. 1). It includes target, informative, technological, diagnostic blocks. Target unit reflects the requirements of the Law of Ukraine "On Higher Education" concerning the formation of professional competence of future professionals, their focus on professional development throughout the life; targets of the participants in the educational process; methodological approaches (competence, motivation and the activity and the subject-activity, student-centered, systemic, social and synergistic, akmeologo-praksiologichny), components (motivational and evaluative, cognitive procedure, the subject-activity, reflective-evaluative) and didactic principles. To constituting the essence of content blocks we refer career competence of students; integrative content of the training of the future engineer (special course on "Design and career development"; educational disciplines: "Management", "Human Resource Management", "Information Technologies in Management", "Informatics"; psychological career support - career coaching and tutoring during practical training . and execution of scientific and research activity of students.

The first level (basic) characterizes a successful young professional basic training, which is the basis of his professional development. The second level (competence) is achieved in the process of adaptation, familiarization with the production and the peculiarities of its operation, technology development of various types of professional and creative activity.

Third level (engineering research) is reached by senior students of higher technical education, who are experimenting with new techniques, technologies, try to use in scientific research new trends of science and technology, have the ability to design thinking. At the fourth level (akmeologic) future mechanical engineers possess innovative thinking, benefit from creative communication with colleagues for their own targeted professional and career development, gain managerial skills, professional knowledge in the field of management, enrich the skills to present their achievements to their experts and ability to establish equal communication with others, focus on those who are implementing creative initiatives. The model of the future career of a mechanical engineer focuses on the continuous improvement of the "key" competencies; making reasonable choice of shape, location, duration and periods of study; HETU (Higher Educational Technical Universities) gives teachers, heads of industrial practice an opportunity to observe actually achieved career level by the future professional : making clear specific goals and objectives of career designing.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» (2014) [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14/page4> – Nazva z ekranu.
2. Kraevskiy V.V. Sootnosheniye pedagogicheskoy nauki y praktiki / V.V. Kraevskiy. – M., 1978. – 326 s.
3. Honcharenko S.U. Pedagogichni doslidzhennia: Metodolohichni porady molodym naukovtsiam / S.U. Honcharenko. – Kyiv-Vinnytsia: DOV «Vinnytsia», 2008. – 278 s.
4. Hryshkova R. Rol osobystisno oriyentovanykh navchalno-pedagogichnykh situatsii u formuvanni osobystosti studentiv / R. Hryshkova // Pedagogika : zb. nauk. prats / MF NaUKMA. – Mykolaiv, 2000. – T.7. – S. 33–37.
5. Horchakova V.H. Ymydzhelohiya. Teoriya y praktika: uchebnoe posobie / V.H. Horchakova. – M.: YuNYTY-DANA, 2011. – 335 s.
6. Druzhynyn V. N. Psihologhiya obshchikh sposobnostei / V. N. Druzhynyn. – SPb.: Yzd-vo «Pyter», 1999. – 368 s.
7. Yakymanskaia Y.S. Lychnostno-oriyentirovanyoe obucheniye v sovremennoi shkole / Y.S. Yakymanskaia. – M.: Sentiabr, 1996. – 96 s.
8. Yakunyn V.A. Pedagogicheskaya psikhologhiya: ucheb. Posobie / V.A. Yakunyn. – 2. yzd. – SPb. : Mykhailov, 2000. – 348 s.
9. Zymniaia Y.A. Kliuchevye kompetentnosti – novaia paradyhma rezultata obrazovaniya / Y.A. Zymniaia // Vysshee obrazovaniye sehodnia. – 2003. – # 5 – S. 35-42.
10. Popova O.P. Model rozvytku tvorchoho potentsialu maibutnikh inzheneriv u protsesi profesiinoi pidhotovky u vyshchomu navchalnomu zakladi / O.P. Popova // Pedagogika i psikhologhiia formuvannia tvorchoi osobystosti : problemy i poshuky : [zb. nauk. pr. / redkol. : T.I. Sushchenko (holov. red.) ta in.]. – Zaporizhzhia, 2009. – Vyp. 53. – S. 300-306.